

Tallikõsõ sihtkaitsevööndi lühitutvustus

5. augustil 2004 kinnitati Vabariigi Valitsuse korraldusega Natura 2000 võrgustikku kuuluvate alade nimekiri, kuhu nii linnu- ja loodusalana kuulub ka Haanja looduspark. Natura 2000 võrgustiku eesmärgiks on tagada ja vajaduse korral taastada kogu Euroopas ohustatud liikide ja elupaikade soodne seisund.

Muutunud olukorrale tuginedes alustati 2006. aastal vananenud kaitse-eeskirja uuendamise protsessi, sest kehtiv kaitse-eeskiri ei taganud Natura 2000 ala kaitseväärtuste säilimist. Tollal õigusakti väljatöötamise menetlust koordineerinud Riikliku Looduskaitsekeskuse looduskaitsetöötajate ja erialaekspertide koostöös valmis uus sihtkaitsevööndite projekt, millele telliti maastikuökoloogia ja keskkonnakaitse PhD Anneli Palolt väljapakutud alade põhjendatuse eksperthinnang.

Üks planeeritavatest aladest oli ka Tallikõsõ sihtkaitsevöönd, kus on registreeritud järgmised kaitsealused liigid:

- I kaitsekategooria liigid must-toonekurg, väike-konnakotkas;
- II kaitsekategooria apteegikaan, laanerähn, kanakull;
- III kaitsekategooria laanepüü, händkakk, kodukakk, hännak-rabakiil, suur-rabakiil, tõmmuujur, ungrukold, sulgjas õhik, kuradi sõrmkäpp, balti sõrmkäpp, tähk-rapuntsel, kahkjaspunane-sõrmkäpp, musträhn, värbkakk, roo-loorkull, hiireviu.

Tallikõsõ sihtkaitsevööndis on registreeritud Euroopa tähtsusega elupaigatüübid (loodusdirektiivi I lisa), millest tärniga märgitud tüüpide pindala on Euroopas oluliselt kahaneva pindalaga ning mille eest on Euroopa Liit võtnud erilise vastutuse:

- vanad loodusmetsad * 42,04 ha
- rohunditerikkad kuusikud 15,75 ha
- soostuvad ja soo-lehtmetsad 17,08 ha
- siirdesoo- ja rabametsad * 6,08 ha
- niiskuslembesed kõrgrohustud 2,33 ha
- rabad * 10,95 ha
- liigirikkad madalsood 0,86 ha

62 % nimetatud elupaikade pindalast jääb eramaadele.

Anneli Palo hinnangul on Tallikõsõ sihtkaitsevööndi korral tegemist ühe suurima ja kompaktsema metsaalaga Haanja looduspargis, kus esineb nii loodus- kui ka sekundaarseid metsi.

Riigikogu poolt heaks kiidetud „Eesti keskkonnastateegia 2010“ kohaselt tuleks rangelt kaitstavate metsade pindala tõsta olemasolevalt 7,2%-lt kuni 10%-ni vabariigi praegusest metsamaa pindalast. Peamised vajakud esinevad meil 2009. aasta Eestimaa Looduse Fondi poolt koostatud projekti „Majandatavates metsades bioloogilise mitmekesisuse hoidmise meetmete tulemuslikkuse hindamine ja tulevikusuundumiste määratlemine“ lõpparuande järgi laane-, salu-, ja soovikumetsades. Nimetatud aruande kohaselt oleks Eestis vaja täiendavalt range kaitse alla arvata 20 138,9 ha salumetsi ja 18 931,7 ha laanemetsi. Haanja piirkond on tüüpiline ja esinduslik laane- ja salumetsade esinemisala, mistõttu on üheks eesmärgiks ka nimetatud vajaolevate osade vähendamine.

Eesmärgipärane on need puudujäägid täita olemasolevate kaitsealade baasil ning eelistatult tehakse seda riigimaadel, kuid kuna looduväärtuste levikut on väga keeruline maaomandist lähtuvalt

suunata, siis saab neid kaitsta ennekõike aladel, kus need väärtused asuvad.

Suurim ohutegur nimetatud metsaelupaikade säilimisel on metsaraie, millega muudetakse metsa looduslikku struktuuri ja aineringet. Üks Põhja-Euroopa ajaloolise taustaga looduskaitseprobleeme on just see, et niisuguseid elupaiku ja „aineringe keskusi“ on harva säilinud. Sihtkaitsevööndi piirangute eesmärgiks on välistada nimetatud ohutegur.